

РЕЗЮМЕТА

на научните трудове на гл.ас. д-р Ваня Христова Стаматова,
представени във връзка с обявен конкурс за доцент по Право 3.6 (
Международно право и международни отношения) , обнародван в ДВ
бр.60/07.07.2020 г.

За участие в конкурса за заемане на академична длъжност “доцент” е представен списък с научни публикации, включващ 1 монография и 11 статии и доклади.

I. Авторска справка за приносите и резюме на монографията.

1. Монография-хабилитационен труд :

Стаматова В. Закрила на морските интереси на Европейския съюз в контекста на Европейската сигурност, изд. Бургаски свободен университет, ISBN 978-619-7126-94-5,С., 2020 г., 220 стр.

Книгата е в обем 220 страници и се състои от увод, три глави, заключение и библиография. Книгата представлява първото българско монографично изследване, посветено на закрилата на морските интереси на ЕС в контекста на европейската сигурност и взаимовръзката между общностното право и нормите на мееждународното право, свързани с морските дейности.

В Глава 1 е направен анализ на формирането на компетентност на институциите на ЕС в областта на закрилата на морските интереси и приемането на актове на вторичното право, което е в тясна връзка с общностните интеграционни процеси, обвързано е с множество икономически, политически, търговски фактори, както и фактори, свързани със сигурността , както на държавите-членки, така и на Съюза.

Застъпено е мнението, че от гледна точка на правото, закрилата на морските интереси на ЕС се гарантира от прилагането на актовете на първичното и вторичното право на Общността, както и разпоредбите на международното морско право, което от своя страна се определя, като съвкупност от правни норми, принципно отразяващи

волята на субектите на морското право с цел развитие на международните отношения, усвояване на морските ресурси в полза на цялото човечество и опазване на морската среда. Международното право и правото на ЕС проявяват своята взаимовръзка при приложението им към закрилата на морските интереси на Съюза.

Закрилата на морските интереси и тяхното правно регулиране е основно понятие за субектите на международните отношения, свързани с морето. Това право е всеобщо, защото от него се ползват всички субекти на международните морски отношения. То е неотменимо, тъй като не съществуват основания от него да бъде лишен, който и да е субект на международните морски отношения, освен ако той сам не се лиши от защитата на правото и морала с противоправността и неморалността на своето поведение.

Уточнено е, че морската политика не е изрично предвидена в Учредителните договори на ЕО и ЕС, а нейното формиране започва със Зелената и Синята книга на ЕС, които са основата за създаването на политиката на Общността, свързана със закрилата на морските интереси. С тях се поставя началото на интеграцията по отношение на морските дейности, като става ясно, че те трябва да бъдат израз на ефективността на морската политика, чрез създаване на единен подход и единна правна рамка в държавите - членки.

На следващо място, като въпрос от особена важност за морските интереси на ЕС в контекста на европейската сигурност са разгледани и политиките във връзка с морските дейности в развитите морски държави, както и тяхната взаимовръзка в интегрираните морски дейности в Общността.

Обърнато е внимание на сключените Океански споразумения между ЕС и водещите морски държави, както и на перспективата за сключване на бъдещи такива. За в бъдеще е важно, да бъдат сключени все по-детайлни споразумения със съответните държави, по-конкретно в сферата на сигурността, регламентиращи конкретни права и задължения, свързани със закрилата на морските интереси и опазването на морските ресурси.

Като приносен елемент може да бъде посочен направения опит за извеждане на понятието „морски интереси“ в широк и тесен смисъл. Разгледани са въпросите свързани със създаването на компетентност на институциите на ЕС в областта на

закрилата на морските интереси, което е обвързано с множество икономически, политически, търговски фактори, със сигурността на държавите-членки и на ЕС.

Морските води под суверенитета и юрисдикцията на държавите-членки на Европейския съюз включват води в Средиземно море, Балтийско море, Черно море и североизточния Атлантически океан, включително водите около Азорските острови, Мадейра и Канарските острови. Четири са основните стълбове, върху които се изгражда закрилата на морските интереси на ЕС:

- изграждане на взаимовръзка между осъществяването на морските дейности и възникващите от това, както вътрешни отношения в държавите-членки, така и отношения с трети държави извън ЕС;

- защита на морските интереси на ЕС и на държавите-членки, съобразно приетите актове на европейските институции и поетите международни договорни задължения;

- благоприятни условия за развитие на морските дейности;

- устойчиво и безопасно развитие на корабоплаването.

Направен е преглед на морската политика и съответстващата международно правна и институционална уредба на водещи морски държави в света- Австралия, Канада, САЩ и Япония. Разгледани са сключените океански споразумения на ЕС с тези държави и перспективите за бъдещо развитие на международноправната уредба и сключването на нови споразумения.

Друг приносен момент, който можем да отбележим е изводът, че развитието на морската политика във водещите морски държави и приемането на актове на международното право, не може да се осъществи без сътрудничеството с ЕС и неговите специализирани органи и институции, занимаващи се с морските дейности.

В **Глава 2** са разгледани Регионалните морски стратегии в приоритетните морски райони, които играят много важна роля за развитие на закрилата на морските интереси на Европейския съюз в контекста на европейската сигурност съюз и определят развитието на интеграционните процеси в европейските морски басейни. Отделно внимание е обърнато на Арктическият регион, в който притежават арктически сектори, както държави-членки на ЕС, така и трети държави- и трябва да се постигне

взаимовръзка при прилагането на международно правните норми и нормите на правото на ЕС.

Направен е извод, че транснационалното сътрудничество на равнище морски басейни е ефективен подход към развитието на морската икономика и към опазването на морската среда. Регионалните стратегии за морските басейни се грижат за икономическите характеристики на морските пространства на Европа, като в същото време позволяват по-доброто им използване и са гаранция за по-успешното справяне със заплахите, свързани със сигурността, както на ЕС, така и на отделните държави-членки. Създаването на детайлна правна уредба на ниво Европейски съюз ще доведе до още по-ефективно развитие на съответните морски региони.

Като приносен момент, можем да отбележим, извода, че за да бъде успешна Интегрираната морска политика, тя не може да бъде само европейска политика. Морските екосистеми и морските икономики излизат извън националните граници на държавите-членки. Интегрираната морска политика не може да си позволи да пренебрегва това, което се случва извън границите на Европа. Много от най-неотложните предизвикателства, които изискват интегриран подход, не могат да бъдат разрешени ефективно без да има солидно международно сътрудничество. Можем да кажем, че това се отнася, както за глобалните предизвикателства, каквито са изменението на климата, загубата на биологично разнообразие, устойчивото използване на морските ресурси, лоялната конкуренция в корабните превози и в корабостроенето, и насърчаването на достойни условия за труд в тези сектори, така и за въпросите, обхванати по-добре на регионално равнище, например що се отнася до нуждата от опазване на околната среда от въздействието на някои морски дейности в Средиземноморско или Балтийско море.

Като извод е направен, че ЕС решава въпросите, свързани с морските дейности чрез международни партньорства, предвид ясно очертана му отговорност, едновременно, като глобален участник и, като регионален партньор в морските дейности и предизвикателства.

В Глава 3 е отделено място за международното измерение на закрилата на морските интереси на ЕС, което включва създаване на нормативна уредба за Международно управление на океаните, опазване на морското биологично разнообразие в международни води, морските интереси на Европейския съюз и

многостранните международни форуми, както и регионалното сътрудничество в поделените морски басейни.

Със особена значимост е подчертана ролята на Конвенцията на ООН по морско право, като водещ международноправен източник в материята, както важноста на членството на ЕС в нея.

Като приносен момент са изведените основни параметри за участието на ЕС, като интеграционна общност в различните морски организации на ООН и участието му, като отделен субект на международното право в многостранните форуми, свързани с морето.

В отделен параграф е разгледана Европейската стратегия за морска сигурност, която е важен елемент при определяне на стратегическите интереси в областта на морското дело, стратегическите заплахи и ответните действия, свързани със закрилата на морските интереси.

Приносен момент е цялостното опознаване и разбиране на закрилата на морските интереси на Европейския съюз в контекста на европейския интеграционен процес, европейската сигурност и развитието на международноправната уредба, свързана с морето. Важно е да се осъзнае ролята на морето, като ценен ресурс за цялостното развитие на европейските интеграционни процеси и за благоденствието на обществото, към което всички се стремим.

II. Авторска справка за приносите и резюме на статиите и докладите.

2. Стаматова В. Интегрираната морска политика на ЕС, като гаранция за националната сигурност на държавите- членки, Юридически сборник : Т. 1 - : Т. 24. - Бургас : Бургаски свободен университет, 2017, стр.154-159

Статията разглежда Интегрираната морска политика на ЕС, като гаранция за националната сигурност на държавите- членки и прави извод, че един интегриран подход към морското наблюдение трябва да подобри ефективността на органите, отговорни за морските дейности, като направи достъпни повече инструменти и повече информация, които са необходими за извършването на техните задължения.

Анализирана е Стратегията на ЕС за морска сигурност, която ще улесни възприемането на стратегически, междусекторен подход към морската сигурност. Координирането, осъществявано от ЕС, и развиването на допълнителни взаимодействия с държавите членки и между тях, както и сътрудничеството с международни партньори ще бъдат отправната точка в съответствие с действащите договори и законодателство и с Конвенцията на Организацията на обединените нации по морско право, която да бъде крайъгълен камък на този подход.

Обърнато е внимание, че целта на подобна стратегия няма да бъде създаването на нови административни структури и програми, а тя ще бъде насочена към надграждането и укрепването на постигнатото досега, като е необходимо е да се постигне съгласуваност с действащите политики на ЕС , както и приемането на по-детайлни актове на вторичното право, регламентиращи развитието на морските дейности.

Направен е извод, че ползите, които ще произлязат от този процес положително ще повлияят на националната сигурност, морската сигурност и безопасност, защитата на морската околна среда, граничния контрол и на правоприлагането.

3. Стаматова В. Глобалният пакт за миграция на ООН- опасност или сигурност за Европа?, Юридически сборник- БСУ, том XXVI, 2019, стр.325-330

Статията разглежда основните положения в Глобалния пакт по миграция на ООН, като определя бъдещите мерки, които ще бъдат предприети при управлението на миграционните процеси и ползите за отделните държави.

Съгласно чл.79,§1 от ДФЕС Съюзът развива обща имиграционна политика, целяща да гарантира, на всички етапи, ефективно управление на миграционните потоци, справедливо третиране на гражданите на трети страни, пребиваващи законно в държавите членки, както и предотвратяване на незаконната имиграция и трафика на хора и засилена борба с тези явления.

Споделя се мнението, че в сегашния силно взаимозависим свят, ефективен отговор на миграцията може да бъде намерен само от международната общност, чрез приемане на правно-задължителни международноправни актове и актове на вторичното право на ЕС. Миграцията е глобално явление, което изисква глобални решения, основани на принципите на солидарност и споделена отговорност.

Изведени са основните мерки, които ще бъдат взети от държавите по отношения на справянето с миграционната криза в света.

Представени са систематизирано основните принципи на Пакта, както и трудностите, свързани с неговото приемане.

Обърнато е внимание на важния аспект, че Глобалният пакт за миграцията не поражда и няма за цел да породи, каквито и да било правни задължения, съгласно националното или международното право.

Направен е извод, че държавите изпитват страх да отворят границите си, защото сред наплива от бежанци ще има и неопределен брой терористи, които са заплаха за обществото. Споделя се мнението на френския професор Жан-Луи Аруел, че препоръките на Пакта ще бъдат средство за натиск върху правителствените политики в сферата на имиграцията, като това ще формира основата за по-нататъшно развитие на международноправната регламентация.

4. Стаматова В. Закрила на морските интереси на ЕС в Арктическият регион, Годишник БСУ, 2019, том XL, стр.273-282

В статията е представено развитието на закрилата на морските интереси в Арктическият регион. Разгледани са етапите на формиране на политиката на ЕС за Арктика, както и интернационализацията на Централна Арктика, като са изведени основните положения за влиянието на Интегрираната морска политика в региона.

Арктика е регион с все по-голямо стратегическо значение. Той е пример за успешно международно сътрудничество, което допринася за мира и сигурността в региона. Положителен пример за такова сътрудничество е сключеният Договор между Кралство Норвегия и Руската федерация относно морските граници и сътрудничеството в Баренцово море и Северния ледовит океан. Сътрудничеството между държавите в Арктическият регион се основава на действащия международен правен ред, а именно Конвенцията на ООН по морско право. Арктическият съвет се утвърждава като водещ регионален орган, в който са представени всички арктически държави, както и коренното население. Като извод е направен, че с течение на времето, ЕС започна да се придържа към по-умерена арктическа политика, съобразена с натрупаните знания и информация за региона.

Освен това е отбелязано, че управлението на Арктика следва да се гради върху такива съществуващи многостранни споразумения и механизми, като Конвенцията на ООН по морско право, Арктическият съвет и Международната морска организация, а не върху нов антарктически договор. При това, следва да се спазват суверенитетът и националните интереси на самите арктически държави.

Заради влиянието, упражнявано от отделните страни-членки, имащи различни интереси, ЕС продължава да няма цялостна арктическа стратегия и се ограничава само с политически декларации. Съюзът се стреми да участва по-сериозно в решаването на регионалните проблеми, но е принуден да се съобразява с факта, че основни играчи тук са арктическите държави, докато той следва да се ограничи с подкрепа за успешното сътрудничество между тях и оказване на съдействие за решаване на спорните въпроси.

В областта на „международното управление на Арктика“ вниманието се съсредоточава върху позицията, че няма специален и унифициран договор по отношение на Арктика и нито една държава няма суверенни права да иска, както Северния полюс, така и Арктическият океан около него. Има само няколко морски района т.нар арктически сектори, в които границите на изключителните икономически зони все още не са договорени и липсва цялостна международноправна регламентация.

В отделен параграф е разгледана Арктическата политика на НАТО, в която са разграничени четири области : корабоплаване, извличане на морски природни ресурси, териториални претенции и военна сигурност.

Като приносен момент можем да отбележим, анализирането на т.нар „ интернационализация на Централна Арктика“ и взаимодействието на международноправните актове и актовете на институциите на ЕС на територията на т.нар „ арктически сектори“.

5. Стаматова В. Интегрирано морско наблюдение на Европейския съюз,
Юридически сборник, том XXV, 2018, стр.123-128

Статията разглежда създаването на системата за морско наблюдение на външните граници, като част от Интегрираната морска политика на Европейския съюз, както и интегрираното морско наблюдение в България, като част от Общата европейска система за морско наблюдение.

Споделя се мнението, че Република България дава своя принос за провеждане на Интегрираната морска политика на ЕС за Черноморския басейн, като провежда планирано и последователно развитие на морските технологични системи, организацията и хармонизирането на нормативната база, като осигурява на практика широкото внедряване на европейската платформа за безопасно и сигурно корабоплаване SafeSeaNet и на инициативите на Международната морска организация (ИМО) и Международната асоциация на средствата за навигация и фаровите служби (IALA).

Обърнато е внимание на действащата „Система за управление трафика на плавателни съдове /Vessel Traffic Management and Information Systems (VTMIS)“, която е изградена на етапи в периода 2002-2015 год., като своевременно а отчетени настъпилите изменения на международноправната и европейската правна регламентация.

Всички комуникационни и информационни подсистеми са интегрирани в Единна национална морска информационна система, като са разширени обхвата и функционалните им възможности и са отчетени последните изисквания на международните и европейски документи, според технологичните достижения в областта.

Като приносен момент е заключението, че един интегриран подход към морското наблюдение трябва да подобри ефективността на органите, отговорни за морските дейности, като направи достъпни повече инструменти и повече информация, които са необходими за извършването на техните задължения. От изключително значение е приемането европейска правна регламентация, като се има предвид нарастващата нужда да се открият, посочат, проследят и засекаат незаконната имиграция, незаконния риболов, както и да се предотвратят морските злополуки, да се защити околната среда и да се улесни търговията. Ползите, които ще произлязат от този процес положително ще повлияят на националната сигурност, морската сигурност и безопасност, защитата на морската околна среда, граничния контрол и на прилагането на правните актове.

6. Стаматова В. Създаване на правна рамка на интеграция за хора с предоставена международна закрила в РБългария, Научни трудове на ИДП на БАН, Том 16/ XVI, 2017, стр.294-306.

Статията разглежда създаването на правна уредба за интеграция на бежанци в РБългария, етапите, сроковете и същността на интеграционното споразумение, както и отговорните държавни институции в този процес.

Създаването на законодателство и практика в областта на миграцията, убежището и бежанците са израз на дългогодишния човешки опит в тази област. Те са отлична основа за разработването и усъвършенстването на национални политики и практики.

Познаването и прилагането на нормативната уредба е гаранция за спазване на човешките права, за зачитане на човешката личност и достойнство.

Основната идея е , че интеграцията на бежанци е част от всеобхватната рамка за закрила на бежанците, която бе приета на европейско ниво и цели споделянето на отговорността в ситуация на безпрецедентна бежанска криза, пред която е изправен светът днес. Въпреки че броят на бежанците, които избират да се заселят в България е относително малък, липсата на ефективна и навременна подкрепа за бежанците рискува да окаже пагубно влияние върху лицата и семействата, които искат да се интегрират. Приемането в по-кратки срокове на Наредбата за условията и реда за сключване, изпълнение и прекратяване на споразумение за интеграция на чужденците с предоставено право на убежище или международна закрила ще осигури базисна подкрепа и ще доведе до успех на интеграционния процес. Това ще е от полза не само за бежанците, но и за общностите, в които те ще се установят.

7. Стаматова В. Правни аспекти на закрилата на морските интереси на ЕС, Шеста международна конференция " Европейският съюз след 2020- нова Европа в нов свят", 2019, стр.339-351

Статията разглежда правните аспекти на закрилата на морските интереси на Европейския съюз в контекста на европейската интеграция, като посочва, че само с използването на общоевропейски средства могат да бъдат постигнати мир и сигурност в морските пространства.

Застъпено е мнението, че правното регулиране на закрилата на морските интереси на ЕС е комбинация от правни норми, необходими за подобряване на безопасността на корабоплаването, добива на морски биологични ресурси, разграничаването на морските участъци от държавната граница, границите на изключителната икономическа зона и континенталния шелф на държавите-членки на ЕС, борбата с престъпността, транспортирането на пътници и товари, както и за предотвратяване на екологични катастрофи.

Очертаните за определяне на същността, целите, принципите и основните направления на правното регулиране на закрилата на морските интереси на ЕС, следва да се прилагат в приетите актове на вторичното право на ЕС, както и в националното законодателство на държавите-членки.

Като приноси моменти можем да отбележим :

- обосноваването на понятието „морски пространства на ЕС“, които според автора са „водите на Световния океан с правен статут на вътрешни води, териториално море, прилежаща зона, изключителна икономическа зона, както и континенталният шелф на отделните държави – членки.“

- възприемането на следните принципи, като основа за развитието на системата за правно регулиране на закрилата на морските интереси на ЕС: а) приемане на актове от институциите на ЕС, като се избягва дублирането на правни норми и се запълват празнотите в уредбата; б) създаване на механизми за ефективно прилагане на регламентите, директивите и другите правни инструменти, свързани със закрилата на морските интереси на ЕС.

Приносен момент е извода, че устойчивостта и пълнотата на правното регулиране в разглежданата област са възможни, само ако този процес се извършва на основата на взаимодействие между институциите на ЕС и институциите на държавите-членки. Динамиката на интеграционните процеси , поставя нови предизвикателства пред развитието на Съюза, решението на което изисква промени и допълнения към съществуващото законодателство.

8. Стаматова В. Интегрираната морска политика на ЕС, като модел за планиране в РБългария, Бургаски свободен университет, . Синя икономика и синьо

развитие : Международна научна конференция, Бургас, 1-2 юни 2018 г.. - Бургас : Бургаски свободен университет, 2018

Интегрираната морска политика на Европейския съюз е опит да се координират сложните и взаимозависими политики, свързани с морското дело, както и да се справи цялостно с въпросите, свързани с разпределението на екологичните икономическите ресурси. Този нов подход има за цел да намали организационната централизация, като децентрализира процеса на вземане на решения в държавите-членки на ЕС в съответствие с принципа за субсидиарност, с координиращата роля на Европейската комисия. Най-новият политически подход има за цел също така да увеличи хоризонталната и вертикалната координация на морските политики на равнище ЕС.

Фокусът на доклада е направения аналитичен преглед на Интегрираната морска политика на Европейския съюз и описанието на маневреното пространство, предоставено на РБългария, в което да разгърне собствените си морски политики в рамките на ИМП на ЕС, перспективите и очакваните последици от нея нейното изпълнение.

9. Стаматова В. Процедурата за подкрепено вземане на решения и промяна в правата на хората с увреждания, Юбилейна конференция " Право и бизнес"- УНСС, 2016, стр.154-161

Статията разглежда промяната в парадигмата на уредбата на дееспособността и новата процедура за подкрепено вземане на решения според Проектозакона за физическите лица и мерките за подкрепа.

Осигуряването на спокойното и пълноценно упражняване на основните човешки права от всеки български гражданин, налага необходимост от преосмисляне и регулиране по нов начин на обществените отношения , включително на дееспособността, като един от класическите институти на личното право. Статията анализира Законопроекта за физическите лица и мерките за подкрепа, който е съобразен с новите изисквания за регламентация в тази особено чувствителна област на правно регулиране, която пряко засяга не само хората с увреждане , а и цялото общество.

10. Стаматова В. За възможната промяна на "невъзможния" избор на обществени посредници в България, Новата идея в образованието: Юбилейна научна конференция с международно участие- БСУ, Т. 2. - Бургас, 2016, стр. 155-158

Статията разглежда института на местния обществен посредник, като неотменна част от правозащитните механизми за гарантиране на основните права и свободи на гражданите. Обърнато е внимание на функциите на местния омбудсман, определя ги като административна (юрисдикционна) , медиаторска, граждански контрол и информационно –образователна.

Анализирани са промените в Закона за местното самоуправление и местната администрация, свързани с местния обществен посредник, като се прави извод, че с тях ще се осигури по-голяма стабилност на институцията, в сравнение с досега действащата нормативна уредба.

Приносен момент е предложението за въвеждане на унифицирана уредба на дейността на местните обществени посредници, която ще доведе до още по-голяма сигурност за гражданите, за да могат да получат защита в еднакъв обем във всички общини в България.

11. Стаматова В. Новата законодателна уредба на трудовата мобилност за гражданите на трети държави в Република България, *Науч. алманах ВСУ "Черноризец Храбър". Сер. Юрид. науки и общ. сигурност,* кн. 31, 2016, стр. 117-128.

Статията разглежда приетите разпоредби на Закона за трудовата миграция и трудовата мобилност, като коментира Единното разрешение за пребиваване и работа, Синята карта на ЕС, сезонната заетост в рамките на Общността, вътрешнокорпоративните трансфери, както и удостоверението за извършване на дейност на свободна практика.

Анализирани са различните видове разрешения за работа в рамките на Европейския съюз и са отграничени категориите лица, които могат да кандидатстват за тях.

12. Стаматова В. Основни права на незаконните мигранти в Европейския съюз, *Науч. алманах ВСУ "Черноризец Храбър". Сер. Юрид. науки и общ. сигурност*, 2017, N 26, стр. 312-319

Статията разглежда основните права на незаконните мигранти в ЕС, като поставя акцент върху водената от Общността на политика на „фалшива“ презумпция за липса на основни права за тази категория лица.

Политиката на ЕС относно незаконната миграция оказва дълбок и многостранен ефект върху основните права на незаконните мигранти. През много дълъг период от време незаконните мигранти са били „невидима“ категория по отношение на спазването на основните права.

Приносен момент е направения анализ на основните права на незаконните мигранти, като достъп до правосъдие, право на жилище, право на медицинска помощ, както и е обособена категорията на лицата, които не могат да бъдат отвеждани.